

SLOVENI: UNDE ORTI ESTIS? SLOVÁCI, KDE SÚ VAŠE KORENE?¹

od

Dr. Cyrila A. Hromníka

INDO-AFRICA, 4 North Oak, 12 Dulwich Road, Rondebosch 7700, South Africa

"Kto sme? Odkiaľ sme prišli? a Kam kráčame? – pýta sa Joseph cardinal Tomko v jeho 'Slove na cestu', v úvode k bule *Industriae Tuae*, ktorou pápež Ján VIII. ustanovil po prvý raz slovenskú cirkevnú provinciu na Marave (bežne i keď mylne prepisovanej "Morava") v júni 880.² Hodne kníh sa na túto tému v poslednej dobe napísalo, ale bezvýsledne. Bud' nemáme dokumenty, alebo ich čítame nesprávne. Dokumentov je naozaj málo, a tie, ktoré sú, sotva kedy čítame v pôvodnom texte. A tam je chyba. Prepísané a prekladané dokumenty nikdy nie sú v úplnej zhode s pôvodnými: hlavne preto, že nám prepisovači a prekladatelia chceli pomôcť. Samozrejme, do preložených dokumentov vkladali svoje vlastné, často veľmi obmedzené chápanie zašlých dejov.

Najstaršiu odpoveď na otázku „Kto sme?“ nájdeme v žiadosti predloženej Slovenmi v r. 862 byzantskému cisárovi Michalovi III. V nej sa hovorí: "Rostislav, kňaz sloveňsk s Svetoplukom poslašťa... a my, Sloveni [teda Slováci], prostá čad'," čo Pogorielov prekláda ako "...my, Sloveni, jednoduchí ľudia"³ a Vragaš ako "my Slovieni sme prostý ľud."⁴

V tejto žiadosti sa poslovia identifikovali ako Sloveni a v skromnosti sa kvalifikovali ako "prostá čad'," "jednoduchí ľudia," "prostý ľud." Zdalo by sa, že čad' je ľud, ktorý je prostý, jednoduchý, skromný, obyčajný. Prostý vojak je však ten bez hodnosti a prostý človek je človek bez vzdelania, bez rafinovanosti, ktorá je výsledkom kultivácie ducha. Čiže: prostá čad' by mal byť ľud bez vzdelania, nekultivovaný ľud. Pocit toho istého významu nám však dáva už samotné slovo čad' a to aj bez adjektíva prostý. Slovanskú etymológiu, ktorá by tento význam slova "čad'" vysvetlila nepoznáme a odkazy na tzv. praslovančinu sú len odkazmi na historicky neexistujúci jazyk, ktorý používame ako barlu v situáciách nevedomosti. Čad' však nájdeme v tamilskom čada, 'chudoba vedomosti' čiže 'nevedomosť'. Čadan je 'nevedomá osoba',

¹ Výskum a písanie tohto článku bolo umožnené grantom z The Chairman's Fund Educational Trust of Anglo American and De Beers, ktorý tu vďačne priznávam.

² *A Liturgia Sclavinica ad Provinciam Slovacam: Ad initia cultus Christiani in Slovacia. From Slavonic Liturgy to the Slovak Province. Od slovenskej liturgie ku Slovenskej Provincii: Korene kresťanskej kultúry na Slovensku.* 880/1992. Redig. Dušan Lechner. Bratislava: Univerzitná knižnica, s. 7.

³ Pogorielov, V. 1933. Ruský letopis Nestorov a Slovensko. *Kultúra* 7 – 8, s. 539. Veteška, T.J. 1987. *Veľko-Slovenská Ríša.* Trenčín: Vydavateľstvo Ivan Stelcer, s. 15.

⁴ Život Metoda. post 885. In: *Život Konštantína Cyrila a Život Metoda.* 1992. Podľa staroslovienskeho textu a iných prekladov spracoval Štefan Vargaš, úvod Anton Bagin. Martin: Matica slovenská, s. 79.

„nevedomý alebo nevzdelaný človek”,⁵ a tu, v tamilskom čada je bezpochybný zdroj slovenskej čade. Slovenské nárečové čado a čadúch z Turca navyše upresňuje význam čade ako „človeka (ľudí, detí) tmavej pleti”,⁶ čím sa účasť tmavých Tamilcov alebo Dravidov na etnogenézi Slovenov utvrdzuje. Ich účasť potvrdzuje dlhý list slov ako tesár, miškár, piča pre ženský orgán zrodu, jarok, boh, atď. Otázkou je, kedy a akým spôsobom sa tamilsky hovoriaci Dravidi dostali do Strednej Európy, aby tam ovplyvnili vývoj miestneho obyvateľstva?

Vysvetlenie nájdeme v starodávnom kutaní medi a cínu a s tým spojenej výrobe bronzu v dobe bronzovej, ako aj v obchode s bronzom a s jantárom. Tým sa však kvôli nedostatku miesta tu zapodievať nebudem.

Pokiaľ ide o kľúčové mená Sloven (Slovák) alebo Slavian/Slav/Slovan, nevie sa doteraz, či je v nich koreňom „slovo”, alebo „sláva”, alebo či sa jedná o nejaký iný koreň. *Oxford English Dictionary* vychádza z domnienky, že počiatkom všetkého je slovo „sloviti”, ktoré znamená „hovoriť”,⁷ a je v tejto domnienke nasledovaný niektorými slovenskými i inými autormi.⁸ No český etymologický slovník priznáva, že meno Slovan (Slovák, slovenský, Slovinec) je „dosud pevně nevyloženo.”⁹ Väčšina odborníkov sa domnieva, že najstaršou formou je „slověni // sloveni // slovani” a že koreňom je „slov-”.¹⁰ Staré grécke formy Sklaveni (Σκλαβηνοί) a Stlaueni (Στλαυηνοί), ktoré neobsahujú diftong ie podporujú formu Sloveni pred formou Slověni.¹¹ Šafárik a Dobrovský odvodzovali meno „Slověne” zo slova „slovo” a vysvetľovali ho ako „Ľudia hovoriaci tým istým jazykom,”¹² no bolo by to veľmi divné, keby tejto etymológii boli oni sami verili. Mnoho všelijakých etymológii bolo navrhnutých, ale žiadna nie je presvedčivá. Preto sa nimi ani zaoberať nebudem. Prejdem radšej na etymológiu historicky najpravdepodobnejšiu, ktorú však zatiaľ nikto nenavrhol.

Sloveni a Slovania

Slovania súc jedinou jazykovou rodinou národov, ktorá požičala svoje meno väčšine európskych jazykov so zmyslom otrok/otroci, zrejme v onej rannej dobe neboli

⁵ *The Lifco Tamil-Tamil-English Dictionary* 1978. Tirucci: Ti Viddil Plavar Kambeni, s. 262; Burrow, T. & Emeneau, M.B. 1961. *A Dravidian Etymological Dictionary*. Oxford: The Clarendon Press, s. 151; Chaturvedi, M. & Tiwari, B.N. eds. 1970. *A Practical Hindi-English Dictionary*. Delhi: National Publishing House, s. 199.

⁶ *Slovník slovenských nářečí. I. (A – K)*. 1994. Vedecký redaktor Ivor Ripka. Bratislava: Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, d. I (A – K), s.229 – 230.

⁷ *Oxford English Dictionary*. 1933. Oxford: Clarendon Press, d. IX, s. 238.

⁸ Hudec, I. 1994. *Báje a Mýty starých Slovanů*. [Bratislava]: Vydavateľstvo Slovart, s. 35, 40.

⁹ Holub, J. & Lyer, S. 1967. *Stručný etymologický slovník jazyka českého se zvláštním zřetelem k slovům kulturním a cizím*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, s. 442.

¹⁰ Popowska-Taborska, H. 1993. *Wczesne Dzieje Słowian w Świetle Ich Języka*. Warszawa: Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy, s. 60.

¹¹ *The Russian Primary Chronicle. Laurentian Text*. C.1116/1953. Translated & edited by Samuel Hazzard Cross & Olgerd P. Sherbowitz-Wetzor. Cambridge, Mass.: The Mediaeval Academy of America, s. 226.

¹² Šafárik, P. J. 1837. *Slovanské starožitnosti: Oddíl dějepisný*. Praha: Tiskem Jana Spurného. Cit. in: *The Russian Primary Chronicle. Laurentian Text*. C.1116/1953. Translated & edited by Samuel Hazzard Cross & Olgerd P. Sherbowitz-Wetzor. Cambridge, Mass.: The Mediaeval Academy of America. Introduction, s. 226.

príliš výreční a rešpekt vyvolávajúci orátori. Určite to neboli "ľude ,mocní slova, hovořící", ako vykladá meno "Slověni" český etnológ Váňa."¹³ Neboli to ani ľudia ,tichí', za ktorých ich má A. Brückner, keď odvodzuje *Sloven* od Gothského *slawan*, čo znamená ,byť ticho'.¹⁴ Preto odvodzovať ich meno čiste zo slova 'sloviti' sa nezdá byť dostatočne odôvodnené. Mimo toho, ľudia od dreva sú drevári a nie dreveni a liatci olova sú oloviari a nie oloveni; teda aj ľudia od slova by mali byť Slovriari a nie Sloveni. Zrejme sa tu jedná o viacej než ,sloviti', avšak Slavistika nám nevie povedať, o čo. Jediné jazyky mimo slovanských, v ktorých sa nájde koreň slova ,slovo' v tej istej morfolologickej aj významovej podobe, sú dravidské: teda jazyky, ktorými sa dnes hovorí (mimo nedávneho exilu po svete) len v južnej Indii a v Balučistane, ale ktorými sa v 3. až 1. tisícročí pred Kristom hovorilo po celej Indii, zasahujúc až do Skytho-Sarmatskej (Západosakskej)¹⁵ oblasti nad Hindu-Kušom, a pozdĺž pobrežia Erytrejského mora (severozápadná časť Indického Oceánu) až po Arábiu, Etiópiu a Ezion Geber; a v 2. až 3. tisícročí pr. Kr. od Indie až po Mezopotámiu, ak nie ďaleko širšie, zasahujúc až do oblasti Stredozemného mora.¹⁶ V najstaršom dravidskom jazyku, tamilčine, ako aj v mladšej kannadčine a malajálamčine, *sol-* (*solv-*, *solu-*, *solli-*) [kde zmena zo *sol-* alebo *solv-* na *slo-* alebo *slov-* je otázkou bežnej, slovanskej zvukovej prešmyčky, e. g. *sol*nce – *sl*nko, *sol'* – *slaný*]¹⁷ znamená ,slovo', ,termín', ,príslovie', ale aj ,chvála' a ,velebenie'; tiež ,povedať', ,hovoriť', ale aj ,chváliť' a ,velebíť'.¹⁸ Tieto významy sa prekvapivo presne zhodujú s významami našich slov 'slovo', 'sloviti', 'sláva', 'slaviti'. Prekvapenie by sa dalo nulifikovať, keby tu išlo o sanskritské slovo, ale *sol* je bezpochybné slovom dravidským. Že táto až neuveriteľne blízka zhoda medzi zdanlivo teritoriálne veľmi vzdialenými jazykmi nie je len náhodou, sa dá podoprieť slovenským slovom ,tesár' (a takých sú tucty), ktoré má svoj nepochybný pôvod v tamilskom slove *tassar*, ,tesári'. Profesia tesárov je jedna z najstarších. Bez tesárov je celý systém hradísk a pevností v Karpatskej kotline cez tisícročia priam nemysliteľný.¹⁹ Slavistika si s našim tesárom ani s našim slovom zatiaľ neporadila, preto aj pôvod a význam mena Sloven, Slovák, Slavian je zatiaľ nerozriešeným tajomstvom. Je to dôsledok historiografického zaháľania a nečinnosti, čo sa v tamilčine vyjadří slovom *sōmāri*²⁰ a v tomto slove nie je ťažko rozpoznať slovenskú theriomorfnú (zvieraciu) predstavu zaháľania, ,somára'.

Dalo by sa povedať, že doterajšie zháňanie sa Slavistov po zdroji našich mien viedlo len z blata do kaluže a nikto si nevšimol, že práve v tej kaluži sa dá nájsť stopa k

¹³ Váňa, Z. 1990. *Svět slovanských bohů a démonů*. Praha: Panorama, s. 10.

¹⁴ *The Russian Primary Chronicle*, s. 226.

¹⁵ Krupa, V. & Genzor, J. & Drozdík, L. 1983. *Jazyky Sveta*. Bratislava: Obzor, s. 63.

¹⁶ Nilakanta Sastri, K.A. 1955/1976. *A History of South India from Prehistoric Times to the Fall of Vijayanagar*. 4. ed. Madras: Oxford University Press, s. 63.

¹⁷ Holub, & Lyer, *Stručný etymologický slovník*, s. 25-26.

¹⁸ Burrow, & Emeneau, 1961. *A Dravidian Etymological Dictionary*, s. 183. Maďarské slova *szól* 'hovoriť' a *szólás* 'reč' sú toho istého pôvodu. Országh, L. 1957. *Hungarian-English Dictionary*, 3rd ed. Budapest: Akadémiai Kiado, s. 405; Caldwell, J.L. 1974. *A Comparative Grammar of the Dravidian or South-Indian Family of Languages*. 3rd ed. rev. and ed. by J.L. Wyatt and T. Ramakrishna Pillai. New Delhi: Oriental Books Reprint Corporation, s. 623.

¹⁹ Ratkoš, P. 1990. *Slovensko v dobe Veľkomoravskej*. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, s. 23.

²⁰ *The Lifco Tamil-Tamil-English Dictionary*. 1978, s. 320.

jazyku, z ktorého tieto mená pochádzajú. Veď slovenská 'kaluž' alebo 'kaluža' nie je nič iného než tamilské slovo *kaluři*, znamenajúce 'kaluž', 'špinavá voda', ale aj 'potok', 'povodeň' alebo 'nadbytok vody', čo je zdrojom kaluži.²¹ Zrejme, styky starých Slovenov s Dravidmi boli intímne. Toto jasné spojenie slovenčiny a slovanských jazykov s dravidskými jazykmi naznačuje v uisťujúcich termínoch, že ich vek je ďaleko starší a ich teritorialita ďaleko rozsiahlejšia, než sa im dnes v slavistických i iných kruhoch pripisuje, t. j., že slovanské jazyky sa vyvinuli a rozšírili len v 5. – 6. storočí po Kr. v pomerne malom území medzi Odrou a Dneprom,²² alebo ešte menšom, medzi Vislou a Dnestrom. Posledná učebnica *Dějiny českých zemí* (1995) dokonca konštatuje, že "nejzazší západní hranice na Labi a Mohanu dosáhla slovanská vlna až v 8. století".²³ Teórie tak neskorého vstupu Slovenov na scénu histórie vznikli z úzkoprsého dejepisectva, ktoré považovalo prvú zmienku o ich mene Sloveni ("Sclavini") v práci Pseudo-Caesarina Naziánskeho (Pseudo-Caesarus Nazianus) zo začiatku 6. st. po Kr. za počiatočný bod ich existencie.²⁴ Konečne, Rusi sa z tejto plytkej pasce dnes už oslobodzujú a hovoria o možnosti, že ich predkovia prišli do ich zeme aspoň 800 rokov pr. Kr. z Kaukazu.²⁵ Prečo z Kaukazu a nie z Gibraltáru nie je mi jasné.

Nájdúc riešenie pôvodu slova 'slovo' a prvej časti mena Slo-veni v dravidskom prostredí, pozrieme sa tam aj po druhej časti -veni. Dôležité je uvedomiť si, že koreňom mena Sloven alebo Slovák nie je slov- ale slo-(<sol), a teda koncové -ni nie je plurálovou koncovkou, ale integrálnou časťou druhého koreňa v zloženom (podstatnom) mene.

Siahneme zase po najstaršom dravidskom jazyku, tamilčine. Tam nájdeme *vēṇi* so zmyslom 'husté, zapletené vlasy', 'vlasy zapletené do vrkoča', alebo 'veľký chumáč vlasov'; teda dlhé vlasy, vlasy vo vrkoči alebo veľký chumáč vlasov zatočený vysoko na vrchu hlavy. Jedným slovom, VLASATÝ. Vlasatý nie je neobvyklé meno na Slovensku, aj Vlašič sa sem tam objaví (Jeden z nich bol slovenským veľvyslancom v Južnej Afrike). Keď spojíme Slo- s -*vēṇi*, dostaneme sa do oblasti náboženskej, kde meno *Sloveni*, s významom, ten kto chváli, velebí alebo slávi vlasatého', dáva dobrý zmysel. Samozrejme Sloveni, dnešní i stredovekí, by si nedali ujsť príležitosť, aby meno Sloveni nechápali v množnom čísle a tak prideme na formu Sloveni s významom 'Tí ktorí chvália, velebia alebo slávia vlasatého' Boha. Inými slovami: Velebníci alebo Chválitelia Vlasatého boha. Vlasatý Boh takto velebený bol v kresťanskom zmysle neskorších dôb pohanským bohom, a je dobré si uvedomiť, že medzi pohanstvom a Slovenmi existuje starodávny úzky vzťah.

V počiatkoch, Sloveni zrejme dravidským slovám *sol- vēṇi* rozumeli, a tu je prvý historický údaj, od ktorého "možno sledovať ... vývojovú kontinuitu" Slovenov – Slovákov, čo reprezentuje, ako by to povedal Marsina, "dokumentovateľný začiatok

²¹ Burrow & Emeneau, *A Dravidian Etymological Dictionary*, s. 93; *The Lifco Tamil-Tamil-English Dictionary*, s. 184.

²² Krupa & Genzor & Drozdík, *Jazyky Svetas*, 96.

²³ Harna, J. & Fišer, R. 1995. *Dějiny českých zemí I. Od pravěku do poloviny 18. století*. Praha: Nakladatelství Fortuna, s. 28-29.

²⁴ Plezia, M. 1952. *Greckie i łacinskie źródła do najstarszych dziejów Słowiań*. Poznań-Kraków: ?; Váňa, *Svět slovanských bohů*, s. 9.

²⁵ Kelly, R. 1994. *Russia*. London: Flint River Press, s. 125.

slovenských dejín.”²⁶ Tento začiatok slovenských dejín sa dá zdôvodnene položiť, ako to potvrdí pár príkladov v tomto článku a masívna evidencia v pripravovanej knihe, do tretieho storočia štvrtého tisícročia pr. Kr. V nasledujúcich tisícročiach sa spočiatku náboženské meno *Sol- vēni* podrobilo slovanizujúcej prešmyčke a zmenilo sa na kmeňové meno Sloveni. Jeho pôvodný význam sa postupne pozabudol, azda aj stratil, i keď slovenské slovo ‚bohoslovec‘ varuje, že opak je asi bližšie pravde. Význam mena Sloveni, ‚Chválitelia Vlasatého‘, alebo ‚Velebníci Vlasatého‘, preložený do dialektov ranej slovenčiny, ľpel na predstave Vlasatého Boha. No dravidské *vēni* sa úplne nestratilo. Stretáme sa s ním v slove ‚hrebeň‘, doslova ‚hore-vlasy‘ (hore- *vēni*), kde *vēni*, ‚vlasy‘, sa bežnou zmenou (ako vrátiť – obrátiť) zmenilo na ‚-beň‘. Preto aj hrebeň kohúta, horský hrebeň a snád’ aj hriveň (hriva), mieria hore, ako hrebeň vlasov.

Kde sa vzal Vlasatý Boh?

Kde však nájdeme Vlasatého Boha? Jedná sa tu o jedného z ‚pohanských bohov‘, ktorých mená sa objavujú v starých slovenských a slovanských povestiach a bájkach. Už starý Palacký, vo svojej monumentálnej štúdiu *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*, prišiel k záveru, že „klíč ku porozumění bájem slovanským musí napotom ve staré Indii hledati se,” pretože „mezi bájeslovím staroslovanským a staroindickým, co do podstaty jejich, nejen ouzke příbuzenství, ale i původní skutečná srodnost uznány a nade všecku pochybnost vyvýšený jsou.”²⁷ Aby sme ho ľahšie našli, pripomeňme si, že slovenská forma slova ‚vlas‘, ‚vlasy‘ sa vyskytuje v niekoľkých slovanských jazykoch. Tzv. všeslovanské, praslovanské²⁸ je **volst* (s tvrdým jerom na konci),²⁹ ale to je umelé a veľmi si ho všímať nemusíme. Rusi hovoria *volos*, a tam je náš kľúč. Volos je meno jedného z dvoch hlavných pred-kresťanských bohov Slovanov a Slovanov: Peruna a Volosa (často i keď mylne identifikovaného s Velesom). A že sa jedná naozaj o Vlasatého, dokazuje to zvyk zaznamenaný v starých ruských textoch, že pri žňoch sa z vlasatých klasov zavinovala "brada" Boha "Volosa".³⁰ Teda Vlasatý boh Volos je náboženskou realitou slovenskej i slovanskej histórie. Fonologická a morfológická zhodnosť dravidského i slovenského a slovanského zloženého mena Sloveni potvrdzuje príbuzenský vzťah medzi nimi a ten sa dá potvrdiť aj myšlienkovu a historicky.

Za vlasatým bohom do Indie: Gangavenian

Začneme dravidskou predstavou vlasatého boha. Dravidskí Indovia (dnes žijúci hlavne v južnej Indii) ho poznajú pod menom Šiva. Šiva je najstaršie indické božstvo, velebené, chválené a zbožňované dravidskými Tamilcami od historicky najhmlistejších

²⁶ Marsina, R. 1996. O začiatkoch Slovenských dejín. *Historický zborník* 6: 17.

²⁷ Palacký, F. 1848/1939. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*. Praha: Kvasnička a Hampl, s. 160-161.

²⁸ Termín ‚praslovanský‘, súc len matematickou formulku, nemá historickú cenu ani platnosť, zväzda však k urýchleným nesprávnym záverom. Je lepšie sa mu vyhnúť.

²⁹ Holub, & Lyer, *Stručný etymologický slovník*, s. 509.

³⁰ Veles (Volos). *Ottův Slovník Naučný. Iustrovaná Encyklopaedia Obecných Vědomostí*. Praha: J. Otto, 1907, d. 26, s. 508; Váňa, *Svět slovanských bohů*, s. 75.

dôb, aj keď nie od samého začiatku pod tým istým menom. Ale Šiva – súc univerzálnym stvoriteľom sveta, vesmíru a všetkého v ňom – má mnoho tvári alebo aspektov, a preto ho v Indii poznajú pod mnohými (108 až 1008³¹) inými epitetami alebo menami. Najbližšie k veci je ‚Vlasatý Boh‘, *Bálešvara*. ‚Boh s veľkým chumáčom vlasov‘.³² Šivové vlasy, starými Dravidmi nazývané *vēṇi* (tu v zmysle ‚veľkého kozmického priestoru‘),³³ sú symbolom jeho kozmickej neobmedzenosti a rozpadu v prírode, ktorý je nevyhnutným predpokladom životodarnej sily prírody vo všetkých jej podobách. Z kužeľa vlasov mu tečie v mnohých prúdoch rieka nesmrteľnosti, Ganges (*Gaṅga*),³⁴ známa pod menom *Alaka-nandī*, čo znamená ‚Lokňa Šivova‘.³⁵ V slovách *alaka* a ‚lokňa‘ ľahko rozpoznáme ďalšiu indo-slovenskú zhodu, v tomto prípade sanskrito-slovenskú. Dlhé červené vlasy boha Šivu, zapletené s čistými, bielymi prúdmi Bohyne Gangi (Gangesu) tu reprezentujú plodivú silu Boha Stvoriteľa. Podľa prastarej indickej legendy, starý indický svätý, Bhagīratha, chtiac zachrániť vyprahnutú a spálenú zem pred úplnou skazou, konal pokánie piatich ohňov (*pañcatapa*) za tisíc rokov,³⁶ až prehovoril nebeskú rieku nesmrteľnosti, Mliečnu dráhu (*Viyat-Gaṅga = Via Lactis*),³⁷ aby v podobe Gangi (Gangesu) zostúpila na zem a zúrodnila ju. Avšak, prudká a neodolateľná Ganga sa vrhla na zem takou silou, že spôsobila povodeň, ktorá v Tamilčine, sa z nasledujúceho dôvodu, tiež nazýva *vēṇi*.³⁸ Aby Ganga nezničila celú zem záplavou, vlasatý boh Šiva sa podujal jej zostup spomaliť a zmierniť. Nechal ju teda padnúť do jeho *vēṇi* alebo veľkého chumáča lokní vlasov zapletených vysoko na hlave, kde sa divá *Ganga* (Rychloprúdiaca)³⁹ roztrieštla na myriadu malých potokov, ktoré potom spomalene tiekli medzi jeho lokňami. Takto zbavená pýchy⁴⁰ Ganga zostúpila na zem ako *Mandākinī* (Mierneprúdiaca), aby zúrodnila zem a dala jej milosť životodárnosti.⁴¹ Na pripomienku tejto udalosti indickej ženy dodnes pri výročných slávnostiach obetujú lokňu vlasov alebo dve bohyni Gange.⁴²

Zostup Gangy, tak prekrásne zobrazený Pallavskými umelcami (c. 600 – 728 po Kr.) v reliéfe na žulovej skale v Mahabalipuram, Tamil Nadu,⁴³ sa v Indii dodnes oslavuje výročným kúpeľom vo vlnách čistej a nepoškvrnenej Gangy (Gnagesu) v

³¹ Varma, R. & S. 1985. *Ascent to the Divine: The Himalaya, Kailasa-Manasarovar: In Scripture, Art and Thought*. Neuchâtel: Lotus Books, s. 12.

³² Walker, B. *Hindu World*. 1968. London: George Allen & Unwin, d. II, s. 408.

³³ *The Lifco Tamil-Tamil-English Dictionary*, s. 665.

³⁴ Kalhana, P. 1935/1968. *Rajatarāṅgiṇi: The Saga of the Kings of Kaśmīr*. Transl. from Sanskrit by Ranjitsitaram Pandit. New Delhi: Sahitya Akademi, s. 156.

³⁵ Walker, *Hindu World*, d. I, s. 380.

³⁶ Zimmer, H.R. 1946. *Myths and symbols in Indian art and civilization*. Bollingen Series VI, 1974). Princeton, N.J.: Princeton University Press, s. 114.

³⁷ Kalhana, *Rajatarāṅgiṇi*, Appendix by R. Sitaram Pandit, s. 727.

³⁸ *The Lifco Tamil-Tamil-English Dictionary*, s. 665.

³⁹ Stutley, M. & J. 1977. *A Dictionary of Hinduism: Its Mythology, Folklore and Development 1500 B.C.-A.D. 1500*. London: Routledge & Kegan Paul, s. 93.

⁴⁰ Kalhana, *Rajatarāṅgiṇi*, Appendix by R. Sitaram Pandit, s. 728.

⁴¹ Zimmer, *Myths and symbols*, s. 115.

⁴² Thurston, E. 1906. *Ethnographic Notes in Southern India*. Madras: Government Press, s. 342.

⁴³ Subramanyam, M.C. 1981. *Mahabalipuram*. Madras: Tamilnad Printers and Traders, s. 6-9.

meste Hara-dwára.⁴⁴ Hromadný kúpeľ zvaný Kumbha Mella súvisí s jarným nadutím Gangy, spôsobeným topením sa Kedárnathského ľadovca v Himalajach. Sanskritizované meno Kumbha Mela doslova znamená 'Spomaľovanie Vodnárových vôd',⁴⁵ čo naznačuje, že Hara-dwāra (doslova 'Dvere toho, ktorý berie (mŕtvych)')⁴⁶ tu vlastne reprezentuje chumáč Vlasatého Šivu, pretože bol to on, kto spomalil alebo zviazal divú Gangu a tak ju učinil plodnou. Jeho súčasťou bývalo prinášanie semien alebo zrna v krčahoch, ktoré sa potom ponorili v rieke. Zrno v krčahu ponorené do vody Gangy znázorňuje ten istý princíp. Samotný krčah, zvaný *kumbha* v indických jazykoch, reprezentuje ženské či samičie lono a je plodivou nádobou, ktorá sa identifikuje s bohyňou –matkou.⁴⁷ Tak ako krčah/lono so zrnom ponorený do vody sa oplodnil, tak aj devy zúčastňujúce sa obradného kúpeľa sa nielen telesne i duševne očistili, ale sa aj stali plodnými. A toto je podstatou slovenskej veľkonočnej kúpačky. Dnešné polievanie dievčat a žien krčahom či vedrom alebo i voňavkou je len zmiernenou náhradou za pôvodné obradné kúpanie v rieke, ktorá v marci – apríli je ešte poriadne studená. Takéto obradné kúpanie v rieke je u Slovenov/Slovákov historicky i tradíciou atestované.⁴⁸ Jeho časovanie, prevedenie, použité nádoby, a s ním spojené zvyky spájajú Slovenov bezpochyby s náboženským rituálom starovekej Indie. Pod vplyvom Kresťanstva sa časom z rituálu stal zábavný zvyk, a jeho pôvodný význam sa do značnej miery stratil. Veľkonočné maľované vajíčka nám však pripomínajú, že jeho podstatou bola životodarnosť jarnej vody.

Vlasatý Boh Šiva, tým že skrotil divú Gangu, si získal aspoň dve nové epiteta: *Gaṅgādhara* (sanskritské) a *Gaṅgāvēṇian* (dravidské).⁴⁹ Neindoeuroské *Gaṅgāvēṇian* znamená 'boh s Gangou v kužeľovom chumáči vlasov', teda s Gangou v jeho *vēṇi*. *Gaṅgāvēṇian* je ten, kto oplodnil Gangu. Sloveni prijali toto meno, založené na dravidskom *vēṇi*, a preložili ho do ich vlastného jazyka slovom *volos* alebo 'vlas'. Tak vznikol náš vlasatý boh Volos. Sloveni teda prijali ich hlavného boha Volosa nie od indoeurópskych Árijcov, ale od neindoeurópskych Dravidov, a to sa nemohlo stať neskoršie, než pred rokom 1500 pr. Kr.

Výskyt dravidského včni v našom mene Sloveni, teda Velebníci Vlasatého Volosa, jasne naznačuje, že styky Slovenov s Dravidmi sa musia posunúť niekde do 3. alebo aj konca 4. tisícročia pr. Kr. V onej vzdialenej dobe najpravdepodobnejšou formou nášho mena bolo čisto dravidské meno Solveṇi a to sa behom nasledujúcich storočí a tisícročí zmenilo na Sloveni. Zachovalo sa však do nedávna v mene najstaršieho slovenského mesta Solven alebo Zvolen.

⁴⁴ Cunningham, A. 1871/1990. *The Ancient Geography of India. I. The Buddhist Period, including the campaigns of Alexander, and the travels of Hwen-Thsang*. Delhi: Low Price Publications, s. 295-96.

⁴⁵ Knappert, J. 1991. *Indian Mythology: An Encyclopedia of Myth and Legend*. London: The Aquarian Press, s. 146, 286.

⁴⁶ Chaturvedi, & Tiwari, eds. 1970. *A Practical Hindi-English Dictionary*, s. 720.

⁴⁷ Stutley, *A Dictionary of Hinduisim*, s. 136, 155.

⁴⁸ Slav, M. 1997. Veľká noc – Svätenie jari. *Slovenské zahraničie* 2(3), marec, s. 22.

⁴⁹ Jouveau-Dubreuil, G. 1914. *Archéologie du Sud de l'Inde*. Paris: Geuthner, s. 18.